

EGYETÉRTÉS

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPILAP.

Szerkesztői iroda:

Budapest, IV. hímző-utca 1. sz.

hová a lap jellemi részét illető minden közlemény, küldendő. — A külföldieknek csak bérmentesen fogadjuk el.

Kéziratok csak rendkívül esetben kerülhetnek vissza.

Kiadó-hivatal:

Budapest, IV. hímző-utca 1. sz.

hová az előfizetési pénzek küldendők.

Előfizetési díj:

Vidékre postán vagy helyben hához hordva:	
Egy évre	20.—
Félévre	10.—
Negyedévre	5.—
Egy hónapra	1.50

Egy szám 7 krajczár.

Hirdetési díj: 9 hasábos petitor egy-szer hirdetésre 12 kr., többször 10 kr.

Éjfélig minden hirdetésért ké-ltő 80 kr.

Kilétter: 6 hasábos sor 30 krajczár.

April elején új évnévvel kezdődővén, figyelmeztetjük tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük e hó végével lejár, hogy megrendelésüket minél előbb megújítani sziveskedjenek.

Előfizetési feltételek:

Egy évre	20 ft — kr.
Félévre	10 ft — kr.
Negyedévre	5 ft — kr.
Egy hónapra	1 ft 80 kr.

Lapunk új előfizetői a tárczáknban folyó „Az utolsó Bebek” című nagy érdeklő regénynek eddig megjelent részét megkapják ingyen, rögtön, a mint az előfizetési megrendelés hozzájuk érkezik.

Előfizetési pénzek és postai utalványok Budapestre az „Egyetértés” kiadóhivatalába (hímző utca 1 szám alól) küldendők.

A „Egyetértés” kiadó-hivatala.

A kérdések kérdése.

A bécsi alku függ damokleszkardként az ország feje fölött. Elfogadják-e vagy nem a képviselőház — e kérdés legegyszerűbb honpolgár ajakán.

Ki van adva a jelszó, szótvitte az országba a hazament kormányparti képviselők: a bécsi alku elfogadása annyit mint szaktíz Ausztriával, kenyértörés; van-e hozzá örök? tanácsos-e előidézni a válságot, melynek vége nem lehet egyéb, mint az 1848—9-iki száz 50-es évek ismétlődése? Ezt beszéljük leplezetlenül Budapestben a miniszterek, kezdik csiripelni a verebek is a házak tetőjén.

Vizsgáljuk meg a jelszót higgadtan, tárgyilagosan; tegyük mérlegre az elvagy el nem fogadás valószínű következményeit, a tagadhatatlan várható válság természetét. Ne dobjuk el a lapot, ha kezébe akad, a szűnő alatt kormányparti képviselő, kinek szavazatától az ország sorsa függ, ne dobjuk el a választó polgár, kinek feladata: megmondani nyíltan a képviselőnek, mit vár tőle az ország népe. S egyet vegyünk jól észünkbe mindnyájan, azt tudnunk, hogy e nagy alkalommal emponálpunkunk kell magunkat teljesen azon önként vállalt kötelességtől megkülönböztetjük, amit a hazafiai kötelesség elsőszültségi jogát; s ha vannak kérdések, melyeknél teljesen tisztán áll, mit követel s mit utasít el a haza érdeke, ott pártzempontunk egyáltalában semmi jogosultsága nincs. Vannak szempontok, melyekhez különböző utakon lehet eljutni, ez esetben lehet az utakban válogatni; de a hova csak egyetlen út vezet, ott indulhat a hős és lelkes, vesztig maradhat a kislelkű, de különböző utakon egy cél felé törekvőnek az az pártzerű működésnek nem lehet helye.

Vegyünk vizsgálat alá előbb azon esetet, hogy a bécsi alkut a képviselőház többsége elfve. A ház határozatának, első stadiumában, negatív alakban lehet csak formulázva lennie. Elfogadják-e a kormány által előterjesztett vámszövetséget, bankszabadságot, s a mi a vámszövetség és bank főcsoportokkal kapcsolatban vagy külön egyezmények alakjában fog előterjesztetni, — igen vagy nem? Ha nemmel felel, a válság beáll valószínűleg azonnal. Milyen lesz e válság? a kormány mond-e, vagy az országgyűlést küldik szét, lesznek-e új „bécsi alkudoások”, s kik folytatják azokat, mitféle országgyűlés veszi fel újra a kérdést, lesz-e magyar országgyűlésnek alkalom adva arra, hogy pozitív követeléseket formulázhasson, meddig tart az ily tényezőkből álló válsági zavar és deiglenes bizonytalan állapot? Erre nézve kellőképpen a lehetőségek kombinációt. Ilyen „lapot tarthatjuk darab ideig, fordulhat jobbra vagy balra egyaránt. Amde vegyük föl azon további eshetőséget, hogy a fejedelem utóvégre sem adja meg a vámszövetség és bankra nézve a mostani statusquoak érdemleges változtatásához beleegyezését akár előlegesen kormányának, akár utólagosan országgyűlésnek.

Ez tagadhatatlanul alkotmányválság lesz. Ha a fejedelem nem adja beleegyezését, ha a fejedelem egy jegybank felállítását, az még nem jelentene alkotmányválságot forma szerint és még azon esetben sem, ha az országgyűlésnek ilyenmí határozatát nem szentesítendő; a fejedelemnek joga van valamely törvénytől szentesítését megtagadni s épen mert egy jegybank felállítását az országban pusztán belügyi kérdés, e körül való határozataiban a magyar király saját hatáskörében mozog. A bank el nem állításának következtése az, hogy az ország idegen pénzzel él továbbra is mint Románia vagy Szerbia, melyeknek jegybankjuk szinte nincs. Az osztrák bankjegyek és papirpénz kényszerforgalma Magyarországon törvényen kívüli állapot ugyan, de annyira mellőzhetően a mi tényleges forgalmi viszonyaink következtében, hogy

további fenntartása államesiny és törvény-szerűtől alig bírva a közvélemény előtt. Egészen másként áll a dolog a vámszövetségre nézve, mert ez mint szerződés lejárván, jogilag létezni megszűnik s ha a fejedelem intézkedése folytán az országgyűlésnek nemcsak beleegyezése nélkül, de majd határozata ellenre is tartatik fenn, akár változatlanul, akár módosítva: ez államesiny, mert törvény és alkotmány megszegése volna in optima forma. A következmény azonban gyakorlatilag az lévén, hogy maradna továbbra is a mostani statusquo, a tényleges forgalmi viszonyokban, a dolgok rendre megszokott folyásában nem levén semmi kézzelfogható változás érezhető: az államesinynek ezen nem jarna semmi erőszakos jelenetke-l, s a közvéleményre nem tenné azt a gyújtó hatást, melyet válságos viszonyok közt, felizgatott kedélyhangulat mellett a hatalomnak egyes, habár jelentéktelen túlkapásai kitörés alakjában létrehozni szoktak.

Az 1867-iki barátság megszűnését természetesen megzúnnák a kedélyesség, melyet 1867-ben az abszolút rendszer megszűntetése feletti örvendezés, az alkotmányos formák gyakorlatba vétele, s az udvar és a nemzet közötti nyajás érintkezés, dacára minden baloldali elégedetlenségnek tagadhatatlanul létrehozott. De nagy tévedés volna a nemzetet szerint azt vélni, hogy azonnal tragicus dolgok fognak történni. Sem alólról, sem felülről. A valószínűség az, hogy a félig alkotmányos, félig absolutistisco-provisorius állapotnak s intézkedéseknek egy sorozata fogna bekövetkezni, melynek különböző fázisai s időtartama előre meg nem határozhatók. A kik annyi mindentől megelégednek, hogy a mostani állapotot meg akarják tartani, az osztrák birodalmi alkotmányosság, Bécsnek és az uralkodó német elemnek privátpasszióját, kép-telenségéig valik.

Mit árt nekünk a Vujvodinának s Isten tudja miféle nemzetiségi területeknek új német kiadású térképek a való megjelenése? Mit ártott? Természetesen nemmetül fognak ott is „zútni” a főbb ügyek; új nemzetiségi országok belülnem nem fognak válni, mert ily önálló szerves alakulást nem tűr meg az „Einiges Oesterreich”; az osztrák örökös tartományoknak sincs semmi önálló consistentiájuk; nem egyebek mint történelmi, földrajzi fogalmak, melyekhez hasonlóknak megfogalmazását újdonsult Krolandokból ama fogalom: „Magyarország” nem engedi meg. Mit ártana nekünk a német nyelv behozatala? Mit ártott? De különösen tarthatnánk-e attól, hogy a Magyarország irányában a reactio terere lépett Ausztria külügyi politikája oly fordulatot tegyen, mely levitalisabb nemzeti érdekeinkkel ellenkezik? Hogy a két dolog: Magyarország elnyomása és az orosz szövetség, nincs elválhatlan kapcsolatban, az a krími háboru korszakának története kézzelfogható példává szolgálja meg. Ama korszakban, Magyarország elnyomásának legvirágzóbb szakában, történt meg az, hogy Schwarzenberg minster mondása szerint Ausztria háladatlanúságával ejtette bamlatába a világot. És ugyan most, ha elmulik tőlünk csakugyan az orosz szövetség keserű pohara, vajon az alkotmányos Magyarországra fogja-e ebben megakadályozni, Tisza magyar minsterelnök vétója? Isten bocsásd! Igenis: a magyar nemzet, mely itt van a maga millióival, akár el nem nyomott, akár elnyomott, de az utóbbi minőségben annál aggályosabb és fenyegetőbb helyzetben s nem hagyható ki számításból, mert fiai nem öltik fel az osztrák egyenruhával a hongyilkos szellemet. Igenis, megakadályozza az, hogy Ausztria akár milyen belügyi politika mellett, nem engedheti meg az orosz hódító politika diadalát, ha élni, ha állam lenni akar.

De mi történnék majd Magyarország pénzügyeivel, adósságaival? Ha Ausztria contumacirozza bennünket, ha saját számlájára veszi át itt a gazdálkodást, természetesen, hogy minden terheivel kell átvennie a birtokot. Tessék megpróbálni, mi majd nézzük azt a gazdálkodást. Kigyót, békát dobálhatnak utánunk rossz gazdálkodásunk miatt, de az a dolgon misem változtat felizetni kell. Több adót rajtuk semmiféle hatalom nem vehet; ily adót csakis önmagára róhat magára egy ország, ezt is csak a magyar, minden más ország régóta kimondta volna a krídi. Csak a magyar türelmet lehet ily kemény próbára tenni, csak a magyarral lehet azt elbírtani, hogy magát rendszeresen szebbelteni, préselteni hazafiai kötelesség. Próbálja más! És ha nem fog sikerülni ez uton rendbehozni Magyarországot pénzügyeivel, ám pótolja ki Ausztria saját zsebéből a hiányt, vagy hajtsa végre

Boszniát. Ime a nagy dolgok, melyekkel bennünket a bécsi alku emberei fenyegetnek.

En nem képelem, hogy valaki ezen dolgokat komolyan himni képes legyen, mihielyt használni akarja kissé istentől adott józan esztét. Próbált dolgok ezek, hova vitték a birodalmat, tudva van, s miben változtak a birodalom körülményei, honnan vették az illetők az esélyeket arra, hogy ugyanazon okoknak nem lesz ismét ugyanazon okozata? Mi bírhatná rá tehát a birodalom ügyeinek kormányzóit, hogy végig hurcolják ismét az 50-es és 60-as évekhez hasonló két évtizeden?

Akadhat oda át olyan legény is, mondják talán, miért tartoznék a soha nem látott és hallott dolgok közé az eszevesztettség? Jól van, de mit árthatnak nekünk a megkísérthetőség határain belül fekvő legutolsóbb rendszabályokkal is? És ellenkezőleg, minél extravagansabbak volnának ezen rendszabályok, vajon nem azt eszközöznék-e egyedül, hogy mi annál előbb érjünk ismét azon ponthoz, melyen minden fordalmi erőfeszítés nélkül ismét mi dicélhatnánk és pedig több óvatossággal, mint 1867-ben, a föltételek.

A Magyarországon sikeresen végrehajtott reichsráthválasztások példánul egyértelműek volnának a Reichsráth szétrobantásával. Ha a magyar közvéleménynek eszébe jutna kiadni a választásban való részvételre a jelszót s bemenne egy rakás magyar is, az ily Reichsráth nem élné túl az első hónapot; azonban a magyar nemzet ezt majd ismét csak a szász urakra s azokra bízna, ha épen tetszenék nekik, kik most a császárt és birodalmat engedik, s teljesen megbízhat bennük is, hogy az fogják eszközölni, miszerint az osztrák birodalmi alkotmányosság, Bécsnek és az uralkodó német elemnek privátpasszióját, kép-telenségéig valik.

Mit árt nekünk a Vujvodinának s Isten tudja miféle nemzetiségi területeknek új német kiadású térképek a való megjelenése? Mit ártott? Természetesen nemmetül fognak ott is „zútni” a főbb ügyek; új nemzetiségi országok belülnem nem fognak válni, mert ily önálló szerves alakulást nem tűr meg az „Einiges Oesterreich”; az osztrák örökös tartományoknak sincs semmi önálló consistentiájuk; nem egyebek mint történelmi, földrajzi fogalmak, melyekhez hasonlóknak megfogalmazását újdonsult Krolandokból ama fogalom: „Magyarország” nem engedi meg. Mit ártana nekünk a német nyelv behozatala? Mit ártott? De különösen tarthatnánk-e attól, hogy a Magyarország irányában a reactio terere lépett Ausztria külügyi politikája oly fordulatot tegyen, mely levitalisabb nemzeti érdekeinkkel ellenkezik? Hogy a két dolog: Magyarország elnyomása és az orosz szövetség, nincs elválhatlan kapcsolatban, az a krími háboru korszakának története kézzelfogható példává szolgálja meg. Ama korszakban, Magyarország elnyomásának legvirágzóbb szakában, történt meg az, hogy Schwarzenberg minster mondása szerint Ausztria háladatlanúságával ejtette bamlatába a világot. És ugyan most, ha elmulik tőlünk csakugyan az orosz szövetség keserű pohara, vajon az alkotmányos Magyarországra fogja-e ebben megakadályozni, Tisza magyar minsterelnök vétója? Isten bocsásd! Igenis: a magyar nemzet, mely itt van a maga millióival, akár el nem nyomott, akár elnyomott, de az utóbbi minőségben annál aggályosabb és fenyegetőbb helyzetben s nem hagyható ki számításból, mert fiai nem öltik fel az osztrák egyenruhával a hongyilkos szellemet. Igenis, megakadályozza az, hogy Ausztria akár milyen belügyi politika mellett, nem engedheti meg az orosz hódító politika diadalát, ha élni, ha állam lenni akar.

De mi történnék majd Magyarország pénzügyeivel, adósságaival? Ha Ausztria contumacirozza bennünket, ha saját számlájára veszi át itt a gazdálkodást, természetesen, hogy minden terheivel kell átvennie a birtokot. Tessék megpróbálni, mi majd nézzük azt a gazdálkodást. Kigyót, békát dobálhatnak utánunk rossz gazdálkodásunk miatt, de az a dolgon misem változtat felizetni kell. Több adót rajtuk semmiféle hatalom nem vehet; ily adót csakis önmagára róhat magára egy ország, ezt is csak a magyar, minden más ország régóta kimondta volna a krídi. Csak a magyar türelmet lehet ily kemény próbára tenni, csak a magyarral lehet azt elbírtani, hogy magát rendszeresen szebbelteni, préselteni hazafiai kötelesség. Próbálja más! És ha nem fog sikerülni ez uton rendbehozni Magyarországot pénzügyeivel, ám pótolja ki Ausztria saját zsebéből a hiányt, vagy hajtsa végre

mintára rendeztünk be s melyet a régi egyszerűség formáiba visszavezetni lehetetlen-séggé vált? De mindezt nagy mérvben molná felől az erkölcsi vesztesség, melyet a bécsi alku elfogadása által mint beláthatlan csapást mérünk önmagunkra. Magyarországnak teljes joga van önállóan intézkedni kereskedelmi ügyében, tehát joga van felállítani a határvámot, mihielyt az egyezés Ausztriával nem sikerül; teljes joga van felállítani jegybankot vagy jegybankokat, mihielyt szükségét látja. Beismernie Magyarországnak, hogy az önálló vánterületre és bankra szüksége van? Vannak, akik tetteik magukat, mint ha az önálló vánterületet nem tartanák észlelő-renek, ám legyen, de van-e ember Magyarországon, ki a Bécsben most elkészült vámszövetségi tervet jónak, van-e ember az országban, ki az önálló bankot nélkülözhetők tartaná?

De az, a miből hogy menekülünk, annyi kétes eredményű erőfeszítést teszünk, az állami pénzügyi bukást: talán magán is segít vele, de mi azt fogjuk mondani: lám, az alkotmányi felfüggesztésének is meg volt a maga haszna.

Ime mind azok a borzadalmak, melyeket a bécsi alku leszávasásával hazánkra vonnának. Azt mondá egyszer gr. Andrassy Gyula — emlékeztetben van mondása — „Elmulnak azok az idők, melyekben Magyarországnak Ausztriától kellett félteni szabadságát”. Tehát ismét visszajötték? Gr. Andrassy Gyula, a ki tudvalevőleg az új egyezésnek főmestere s minden áron keresztüllhajtója, most ismét azt hiszi, hogy Ausztria igenis képes komolyan fenyegetni Magyarországot létét, szabadságát? Nem Ausztria, hanem igenis a magyarnak saját öngyilkos keze, ha hallgat azoknak szavára. kik neki a gyáva téltelenséget és meglunyaszkodást ajánlják a tűrni és eszeledni is kész erély helyett. Gr. Andrassy Gyula, a diplomatává átalakult hazafi kényelmetlennek találhat most már a „monarchiában” túmadt bármely „belzavarokat”. Tisza Kálmán menteséget és ürügyet keresket most már Bécsben tanusított gyenge magaviseletéhez: de a nemzet ne tántorítsassa el magát az ily számlomra méltó egyes példák által, hanem tegye meg azt, a mi az ő kötelessége. Miben áll e kötelesség, azt következőképen értette Deák Ferenczel az 1861-iki magyar nemzeti képviselő:

„Lehet, hogy nehéz idők következnek ismét hazánkra, de a megszegett polgári kötelesség árán azokat megváltoztatunk nem szabad. Az ország alkotmányos szabadsága nem oly sajátunk, melyről szabadon rendelkezhetnénk; hitünkre bízta a nemzet annak hű megőrzését s mi felelősek vagyunk a haza s önlelkiesmeretünk előtt. Ha tűrni kell, tűrni fog a nemzet, hogy megmentsse az utókornak azon alkotmányos szabadságot, melyet őseitől örökölt. Tűrni fog esztudgés nélkül, mint ősei túrték és szenvedtek, hogy megvédhessék az ország jogait: mert a mit erő és hatalom elvett, azt idő és kedvező szerencse ismét visszahozhatják; de miről a nemzet, félve a szenvedésektől, önmaga lemondott, annak visszacszerzése mindig nehéz és mindig kétséges. Tűrni fog a nemzet, reménylve a szebb jövőt s bízva ügyének igazságába”. (1. 1861-iki második felirat.)

Akkor még tudták, mi egy nemzetnek, mi egy nemzet képviselőinek kötelessége. „Nem szabad felülni a szenvedésektől” — mondja a felirat. Pedig akkor a „szendvedések” egész komolyságban állottak a nemzet előtt a 12 sanyaru évek friss emlékeivel. Most nem úgy állanak, mert azóta a nemzet közé néztünk azoknak, a kiktől jöhethének s tudjuk, hogy nem fenyeget onnan komoly veszély.

De vizsgáljuk az éremnek másik oldalát, azon esetet t. i., ha az országgyűlés a bécsi alkut elfogadja. Elfogadja a kormányok közt létrejött összes megállapodásokat; mert így van a kérdés feltéve s szétválasztása, részben elfogadása, részben elvetése ki lesz zárva, a főbb részek elfogadásával túlhaladott állapott lesz a minden egyes részleteknél való ellenkezés.

Annyi, nemzetgazdasági tekintetben egyenlő lesz az eredmény, akár elfogadjuk önként az alkut, akár ránk fog erőszakol-tatni. Tíz évre meg lesz hosszabbitva változhatatlanul a mostani nyomorúság. De a nyomorúság állapotából való menekülés esélyei nem fognak egyenlően állani a két esetben. Ha tudnillik elhurezoltatik a válság bekövetkeztével az ügynek eldöntése, vagy ha megtehető is a teljes reactioval a kísérlet: akkor fenmarad részünkre a lehetőség, hogy rövid idő alatt, ha a válság fordul vagy a reactio lejárvá magát, egy jobb állapotba juthassunk, a mi tíz évnél rövidebb idő alatt következhetik be. Ellenben, ha elfogadjuk az alkut, akkor hosszú tíz év lefolyása előtt változásról szó sem lehet s legjobb esetben ott leszünk tíz év múlva, a hol most vagyunk: egy új válság előtt, annak minden phasisaival.

Hogy mit jelent anyagi nyomorúságunknak tíz évre való meghosszabbítása, azt én lejtegetni nem fogom. Tehet mindenki szíve fogadást, hogy hamut hint fejére s szürnőhálóba öltözik, de nem a magánvagyon pusztulásáról van szó egyedül Hanem szó van arról, hogy megakad az országban minden haladás, a milyen Széchenyi eszményképe volt, nem megy előre a cultura és civilizatio, melynek vágyát ismeretét bírjuk immár, de a melyet léte-síteni nem enged a minden lépten élénkbe álló szegénység. Es ez így lesz akkor, midőn előtűnik óriási léptekkel mennek előre a nyugat népei, midőn hátunk mögött nem kisebb arányban emelkednek más népek, melyek eddig számba is alig vétettek. S hát államiháztartásunk, melyet nagyhatalmi

mintára rendeztünk be s melyet a régi egyszerűség formáiba visszavezetni lehetetlen-séggé vált? De mindezt nagy mérvben molná felől az erkölcsi vesztesség, melyet a bécsi alku elfogadása által mint beláthatlan csapást mérünk önmagunkra. Magyarországnak teljes joga van önállóan intézkedni kereskedelmi ügyében, tehát joga van felállítani a határvámot, mihielyt az egyezés Ausztriával nem sikerül; teljes joga van felállítani jegybankot vagy jegybankokat, mihielyt szükségét látja. Beismernie Magyarországnak, hogy az önálló vánterületre és bankra szüksége van? Vannak, akik tetteik magukat, mint ha az önálló vánterületet nem tartanák észlelő-renek, ám legyen, de van-e ember Magyarországon, ki a Bécsben most elkészült vámszövetségi tervet jónak, van-e ember az országban, ki az önálló bankot nélkülözhetők tartaná?

Es ha ez így van, s mind a mellett nem lép a nemzet a maga jogának használatába, ha ezt meg nem kíséri, hanem azt hazudja, a szözlöt el nem érő róka módjára, hogy a készített egyezséget önként, szabad akaratból elfogadja: akkor a tehetetlenségnek oly bizonyítványát adja, hogy az után se önmagát többé nem becsülheti, sem arra, hogy nemzet és állam, a világ szeméi előtt számot többé nem tarthat.

S mi ennek azután természetes következtése? A megtört kedély, mely nemzetet ép úgy mint egy embert impotenssé tesz. Képzeltük magunknak azt a kedély-hangulatot, melybe a bécsi alku elfogadása után mindnyájan kivétel nélkül jutunk. Szégyenlenni fogjuk, hogy magyarok vagyunk; haszontalan henevész szinben fog feltűnni előttünk mindazon erkölcsi, melyet százaok óta az önálló állami lét pratenúsiójának valóditása vagy legalább hangoztatása mellett folytattunk, emély-gössé fognak válni a hazafi és hazafiság szavak.

Önként alávetjük magunkat mások szellemi fensőbbiségének, azokénak, kikkel legközelebb érintkezünk, kiknek műveltségi s hatalmi előnye eddig is oly súlytal nehezedtek ránk; nem lesz rá szükség, hogy mesterséges eszközökkel germanizáljunk, saját kedély-állapotunk nyit a germanizatio-nak tág kaput. Mindezekben nincs semmi túlzás, mert ez a lélektan törvényeinek természet szerű működése. De különösen a mi a germanizatio illati tekintünk vissza történelmünk évkönyveire, tekintünk körül társadalmi állapotaink mivoltára s könnyen feltalálhatjuk a példákat is, a mi nemzeti kedély lehangozt állapotának hatása nemzetiségi, magyarság tekintetében; feltalálhatjuk a hanyatlás bekövetkeztetésének esélyeit.

A mult században a Rákóczy forradalom volt az utolsó szabadságharc; a mint lezajlott, a nemzet kimerülve teljes lehangolt állapotba merült. S mi lett következménye? az, hogy annyira jelentéktelenné vált egész nemzeti, erkölcsi és társadalmi élete, hogy a szatmári békétől II. József császárig majd 80 évig tartó korszaknak csak fájó érzéssel olvashatjuk szegényes évkönyveit; ennél nem a magyarnak szomorubb korszaka. A nemzeti nyelv már majdnem kizárólag a konyhákba menekült, irodalom nem létezett, a főnemesség a magyarságból teljesen kivetkőzött; téltenség, tespedés, hátramaradás volt az általános állapot Haszniltuk egybe e korszakkal a török-tatár háborúk, a kétféle szakadt magyar haza, a reformatio belviszályai s az osztrák elien sürten következő szabadságharcok korszakát; haszniltuk másrésztől az 1825. óta beállott nemzeti visszahatas évkönyveit: azt fogjuk látni, hogy a bár szenvedéstelen, de mozgalmas, szenvedélyeket és tevékenységet ében tartó politikai élet volt az, a mi a magyar nemzetiséget felvirágoztatni s ennek buzditó hatásá által a haladást napirendre hozni képes volt.

De nézzünk körül mostani társadalmi állapotunk jelenségei közt. Nem vagy ideje még, hogy az 1867-iki mi fennáll. Nem volt kielőgő, maga Deák Ferenc azt mondá: „Mondjátok, csináljatok jobbat, én nem tudok”. A nemzet számtalan mosolygott, midőn azt mondá Andrassy: a nemzet minden óhajtsái teljesültek! Nem ilyet, egészen mást, többet, jobbat vártunk. Következett ezután a deakpárti vezetés, az anyagi nyomor s mindezeknek lehangoló hatásá folytán, aránylag rövid idő lefolyása után e perczen ott vagyunk, hogy majdnem undor a „politika” iránt, hogy most, a bécsi alku nagy éj előtt, Mátyás király három reszje

Lapunk mai számához iv melléklet van csatolva.

